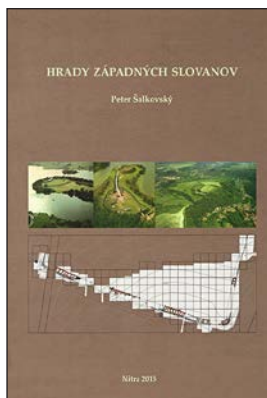

ŠALKOVSKÝ, Peter. *Hrady západných Slovanov*. Nitra : Archeologický ústav SAV, 2015, 185 s. ISBN 978-80-89315-95-6.

Aj keď sa na Slovensku venuje veľká pozornosť výskumu ranostredovekých dejín, či už z pohľadu archeológie alebo histórie, v našej historiografii dodnes chýbala publikácia, v ktorej by čitateľ našiel komplexný prehľad doterajších poznatkov týkajúcich sa problematiky opevnených sídiel starých Slovanov. Toto biele miesto vyplnil Peter Šalkovský, ktorý sa zamerával na staroslovanské hrady nachádzajúce sa v strednej Európe na území dnešného Nemecka, Poľska, Česka a Slovenska, okrajovo aj dnešného Rakúska, Maďarska a Rumunska.

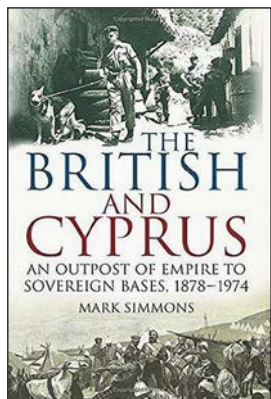
V značne rozsiahlom Úvode (s. 7 – 18), ktorý zároveň predstavuje aj prvú kapitolu publikácie sa autor najprv venuje otázke pojmu *hrad* a u nás rozšíreného a používaného pojmu *hradisko*, pričom podľa autora je správnejšie používať prvý variant vzhľadom na písomné zmienky v dobových písomných prameňoch označujúce opevnené sídla starých Slovanov. Autor ďalej objasňuje hlavný predmet tejto monografie, ktorým sú „*opevnené sídla – hrady – z územia západných Slovanov, ťažiskovo zo 6./7. – 10./11. stor. a v informatívnej rovine vybrané príklady ich lokálneho dožívania, prestavieb v 11. – 12. stor., a nakoniec zániku či radikálnych architektonických a historických premien na murované vrcholnostredoveké hrady a mestá v 13. stor.*“ (s. 9). V nasledujúcom texte sa autor zaoberá približným počtom slovanských hradov na sledovanom území, ktorých počet sa odhaduje až na 3000, pričom autor tento počet na základe rôznych argumentov koriguje na okolo 1500 hradov.

Obsahom druhej kapitoly je *Všeobecná charakteristika hradov* (s. 19 – 32), v ktorej sa autor venuje situovaniu hradov v krajine, pôdorysným dispozíciám a veľkosti hradov západných Slovanov, pričom postupne uvádza rôzne príklady z územia už spomínaných stredoeurópskych krajín. Tretia kapitola s názvom *Fortifikačné konštrukcie, rozmery a vnútorná zástavba hradov* (s. 33 – 63) je venovaná rôznym stavebným konštrukciám hradieb a ich typologickým schémam používaných v rôznych oblastiach, rozmerom a vzhľadu hradieb, rôznym typom hradných brán, veží, hradných priekop a v neposlednom rade aj vnútornej zástavbe hradných areálov. *Výstavba a obrana hradov* predstavuje obsahovú náplň štvrtej kapitoly (s. 65 – 69), v ktorej sa autor venuje najmä organizácii a priebehu výstavby hradu, rôznym materiálom používaným pri výstavbe hradov, odhadu pracovných kapacít a doby výstavby a tiež odhadu počtu obyvateľstva a počtu potrebných obrancov. Piata kapitola s názvom *Funkcie, historické osudy a význam hradov* (s. 71 – 125) je poslednou a zároveň najrozsiahlejšou kapitolou publikácie. Autor sa v nej podrobnejšie venuje vybraným hradom z územia krajín strednej Európy, ktoré mali veľký historický význam a boli podrobne archeologicky preskúmané a tiež nás oboznamuje s ich historickými osudmi v sledovanom období. Z územia Poľska sú to napr. Gniezno, Wolin, Štetín, z územia Nemecka medzi riekami Odrou a Labe napr. Teterow, Oldenburg, Brandenburg a mnohé ďalšie. Z územia Slovenska spomeňme aspoň Nitru, Bojnú či Devín, z Moravy Mikulčice a Břeclav-Pohansko a z Čiech samozrejme Pražský hrad či Starú Boleslav.

Publikácia obsahuje aj veľmi praktický *Register vybraných hradov* (s. 129 – 136), v ktorom sú pri jednotlivých lokalitách odkazy na literatúru uvedenú v nasledujúcej bohatej *Bibliografii* (s. 137 – 162). Vyzdvihnúť musíme aj veľmi kvalitné vizuálne spracovanie publikácie, ktorá obsahuje veľké množstvo farebných fotografií, máp, plánov jednotlivých hradov, ideálnych rekonštrukcií rôznych hradov alebo ich hradieb či iných súčastí. Je nepochybné, že autorovi sa podarilo dosiahnuť cieľ, ktorým ako sám uvádza „bola snaha na analýzach vzorky vybraných, viac prebádaných a lepšie publikovaných hradov podať sumarizáciu hlavných výsledkov bádania dejín západoslovenských hradov, dosiaľ absentujúci prehľad problematiky, alebo aspoň ucelené pohľady na jej čiastkové zložky. V neposlednej miere tiež priblížiť celistvojší obraz tejto širokej a roztrúsene publikovanej problematiky pre vysokoškolské vzdelávanie, muzeálnu a environmentálnu sféru, na využitie v procesoch vlastivednej, osvetovej, pamiatkovo-ochranárskej a územno-plánovacej činnosti, ako aj pre ostatných záujemcov o históriu a popularizovať ju aj medzi širšou informovanou a zainteresovanou laickou verejnosťou“ (s. 10). Na záver nám neostáva nič iné, len vrelo odporučiť túto zaujímavú publikáciu všetkým, ktorí sa zaujímajú o dejiny starých Slovanov.

Matúš Vojna

SIMMONS, Mark. *The British and Cyprus. An outpost of Empire to sovereign bases, 1878 – 1974.* Stroud : The History Press, 2015, 228 s. ISBN 978-0-7509-6070-0.

Dejiny Cypru v 20. storočí sú úzko späté s britskou prítomnosťou na tomto ostrove. Veľká Británia priamo spravovala Cyprus v rokoch 1878 – 1960 a prítomnosťou svojich vojenských základní na ostrove nepriamo ovplyvňovala vývin tohto územia. Počas 82 rokov britského panstva na ostrove sa napr. vybudovala infraštruktúra, pošty, opravili prístavy, no na druhej strane sa tiež rozhorel boj obyvateľstva Cypru za samourčenie, namierený proti britskej nadvláde.

Monografia *The British and Cyprus* zachycuje obdobie od príchodu prvých jednotiek Veľkej Británie na Cyprus v roku 1878 po tureckú inváziu na ostrov v lete roku 1974. Autor publikácie, bývalý vojak, ktorý rovnako ako jeho otec slúžil na Cypre, a zároveň novinár a vojenský historik,

pútavým spôsobom približuje cez archívne pramene a memoárovú literatúru rozličné obdobia dejín Cypru v 20. storočí. Zachytáva chronologickú dejovú líniu politického vývoja Cypru v 20. storočí z pohľadu vlády Veľkej Británie, ktorú obohatil o životné príbehy priamych účastníkov, nielen britských občanov.

Publikácia je rozdelená do 13 kapitol. V úvodnej autor stručne približuje čitateľovi dejiny Cypru v stredoveku a novoveku. Opisuje osobu kráľa Richarda I., spôsob jeho krátkej vlády na Cypre a postupne prechádza k popisu podrobenia ostrova Osmanskou ríšou. Svoju pozornosť v tejto kapitole však upriamil na zachytenie prvých krokov britských síl po zisku ostrova na Berlínskom kongrese v roku 1878. Opisuje v akom stave sa nachádzal ostrov a cyperská pravoslávna cirkev a ako sa pomery na ostrove vyvíjali do začiatku prvej svetovej vojny.